Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Hilarion Ezeizabarrena Ugartemendia

Tolosa, Gipuzkoa
(1916-2010)



Aurkibidea

Biografia



Tolosako Auzo Txikiko Ezeizabarrena baserrian jaioa. Etxearen izena eta abizena bat datozkio, eta baserria 1600. urteaz geroztik dokumentatuta dagoela dio, ziurrenik lehenagokoa izango bada ere. Sagasti handiak ditu baserriak, eta aitonarengandik ikasi zuen sagardoa egiten. Sei senidetan bigarrena, gerran hiru urte pasa ondoren etxera itzuli, eta etxeko martxa hartzea egokitu zitzaion. Geroztik ez zion lan egiteari utzi.

Zintak

TOL-023

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artetxe, Miren
- **Data**: 2010-06-04
- **Iraupena**: 79 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

Pasarteak

1. Ezeizabarrena baserria

- **Erref**: TOL-023/002
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:00:42. **Bukatu**: 00:02:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Ezeizabarrena baserriaren izenari eta historiari buruz hitz egiten du.

Transkripzioa
- Ezeizabarrena etxeko apellidoa dezu zuk?
- Bai. Hiru Ezeiza dia eta hau barrenekoa.
- Nola dia? Ezeizagoikoa...
- Bai, Ezeizagoiena, Ezeizabitarte ta Ezeizabarrena. Bai.
- Garai baten hirurak famili igualanak zian, o?
- Ez det uste. Ez det uste. Hemengoak gero in zula edo... Baiño gure etxen dokumentuk [eta hauk] danak 1600ekuak dia, e? Atzeko berriik ez dakiu.

- 1600enian etxe hau bazan, ordun?
- Bai. Bazeon, bai, bai. Eta lehenbiziko, ordun, alaba, ikusten danez / ikusteanez/, semeik gabe zan ta kanpoko batekin ezkondu zan. Ta harrezkeo beti semiak izan dia.
- A, bai?
- Bai, maiorazkoak.
- Leheno alaba baldin bazan zaharrena...
- Alaba bat 1600en edo ordun ezkondu zan napar batekin.
- Zuek, ordun, odol naparra daukezue?
- Bai, [Jaintorena] edo ez dakit nola zan. Baiño aman apeliduak segitzen du harrezkeo beti.
- Ezeizabarrena izan dia hemen danak?
- Bai, harrezkeo bai. Ta harrezkeo beti semiak izan dia, e.
- Orduan, 1600etik danak Ezeizabarrena apellidua hemen?
- Bai.
- Histori puska bat bada, e?
- Bai. Beno.

2. Tolosarako eta Urkizurako joera

- **Erref**: TOL-023/003
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:02:30. **Bukatu**: 00:04:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Auzo Txikia auzoari buruz hitz egiten du. Beraiek gaztetan Urkizurako joera izaten zuten gehienbat, baina gerora Tolosara joaten ziren. Berak eskola-etxean ikusi zuen, Auzo Txiki eta Urkizuren artean kokatuta zegoena. Aita egunero joaten zen Tolosara mezara; ama, ordea, esne-saltzera joaten zen Tolosara.

Transkripzioa
- Ta zuek honi, auzo honi, nola esaten zaio?
- Auzo Txikia.
- Auzo Txikia, ezta?
- Bai.
- Eta Urkizu hemendik gora hasten da?
- Bai, hori erditikan gora o hola da hoi Urkizu. Horrek bere eliza-ta badittu, baiño Auzo Txikik ez du elizikan.
- Eta zuek nora jo dezue, Tolosara gehio?
- Iya Tolosaa gehiyenian. Mutil-koxkorretan, gaztetan, Urkizua asko. Bai. Dotrina´re harekin ibiltzen giñan. Eskola hemen bertan gendun guk.
- Urkizun?
- E. Eskola itteko garaien, esaten zuen hemen eskola itteko hasi ziela, ta urkizuarrak kejatu, ta karretaratik neurtuta, erdin in zuela eskola. Ta guk hor ikasi gendun gero.
- Ze etxe zan?
- Eskola-etxea esaten zaio.
- Ta, ordun, Urkizukok eta Auzo Txikikok han ikasten zenduen?
- Bai, hala zien [ikusten danez]. Baiño guk beti Urkizun apaiza ezautu

gendun, ta apaizak eskola ematen zun Urkizun bertan.
- Ordun, bi eskola zian?
- Bai.
- Urkizu goian bat eta erdi-biden bestea.
- Bai.
- Ta zuek galdetzen dizuenen nungok zeaten?
- Guk, Auzo Txikikuak.
- Tolosarrak nolabaitt´e?
- Bai, Tolosakuak.
- Ta gaztetan nahiz ta —o txikitan— joera gehio euki Urkizu aldea, noiz hasi ziñaten Tolosaa gehio jotzen?
- Beno, gure aittak-eta´re enjeneral Tolosaa juten zian mezetaa. Ta ama, berriz, egunero esne-saltzea juten zan.

3. Sagasti handiak etxean

- **Erref**: TOL-023/005
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:06:07. **Bukatu**: 00:08:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Diru kontuak
- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:
Baserrian sagasti handiak izan dituzte beti; sagarra asko saltzen zen lehen; ezurte-garaian ere saltzeko adina izaten zuten. Sagarraren prezioei buruz hitz egiten du: garaiaren arabera aldatu egiten zen.

4. Etxeko sagardoa

- **Erref**: TOL-023/006
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 00:08:07. **Bukatu**: 00:10:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Etxerako sagardoa beti egin izan dute. Baserri inguruan dolare ugari zeuden. Sagardotegiak non zeuden lehen aipatzen du. Beraiek egiten zuten sagardoa etxerako izaten zen eta barrikatan sartzen zuten.

5. Zizarrari buruzko azalpenak

- **Erref**: TOL-023/007
- **Iraupena**: 0:00:55. **Hasi**: 00:10:20. **Bukatu**: 00:11:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Zizarra esaten zioten lehenengo egiten zen sagardoari.

6. Umeek sagardoa tamainan edateko gaitasuna

- **Erref**: TOL-023/009
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:11:58. **Bukatu**: 00:13:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Umeek ere sagardoa edaten zuten lehen, baina tamaina ondo hartzen zioten. Sagardoa urarekin ez zuten nahasten. Ijitoek bakarrik edaten zuten pitarra.

7. Sagardoa egiteko sagar onenak

- **Erref**: TOL-023/011
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:15:49. **Bukatu**: 00:17:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Sagardoa egiteko, sagar geza Errezil sagarrarekin nahastea izaten omen zen onena. Baziren beste hainbat sagar mota lehen ere, eta haietako batzuk aipatzen ditu.

8. Sagastiak zaintzen

- **Erref**: TOL-023/012
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:17:08. **Bukatu**: 00:19:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:
Urte batetik bestera alde handia egoten zen jaiotako sagar kopuruan. Sagastiak nola zaintzen zituzten azaltzen du.

9. Zuhaitzen gaitzak lehen

- **Erref**: TOL-023/013
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:19:20. **Bukatu**: 00:20:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Flora

Laburpena:
Lehen ere zuhaitzek gaitzak izaten zituzten, baina ez zegoen orain adinako jakinduriarik horren gainean.

10. Sagardoaren izena garaiaren arabera

- **Erref**: TOL-023/014
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:20:18. **Bukatu**: 00:21:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Urritik Eguberrietara bitartean sagardoa egiten zen; irailean jasotako sagarrarekin, ordea, zizarra egiten zen.

11. Sagar-bilketa

- **Erref**: TOL-023/015
- **Iraupena**: 0:02:31. **Hasi**: 00:21:28. **Bukatu**: 00:23:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:
Sagarra eskuz biltzen zuten, hala gainera sagarrak ez omen ziren zulatzen. Irin-zakuak erabiltzen zituzten sagarrak jasotzeko. Neurri jakin batzuk izaten zituzten zaku haiek. 6 zakuk gurdi bat osatzen zuten.

12. Sagarra txikitzeko prozesua

- **Erref**: TOL-023/016
- **Iraupena**: 0:02:48. **Hasi**: 00:23:59. **Bukatu**: 00:26:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Etxean sagarra prentsa mekanikoarekin txikitzen zuten; lehenago, ordea, pisoiak erabiltzen zituzten Hilarionen arbasoek. Sagarrak jo baino lehenago ez zituzten garbitzen. Sagar txikituari patsa deitzen zioten eta sagardoa aterata gelditzen zenean, behiei ematen zitzaien.

13. Sagardoa gordetzeko barrikak

- **Erref**: TOL-023/019
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:29:36. **Bukatu**: 00:31:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:
Gaztetan barrikak egiteko zer egur klase erabiltzen zen azaltzen du. Barrikak noizean behin garbitu egin behar izaten; nola garbitzen zituzten azaltzen du.

14. Umetan itulan eta pilotan

- **Erref**: TOL-023/022
- **Iraupena**: 0:01:54. **Hasi**: 00:33:37. **Bukatu**: 00:35:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Lehen itulan egin behar izaten zuten ume guztiek. Askotan eskolara joateko betarik ez zuten izaten. Aisialdian pilotan jokatzea gustatzen zitzaien. Orduko pilotak nolakoak izaten ziren azaltzen du.

15. Pilotan jokatzeko lehentasunak

- **Erref**: TOL-023/024
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:36:19. **Bukatu**: 00:37:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Pilotan mutil zaharrenek izaten zuten abantaila frontoian jokatzeko. Lehen neskak ez ziren pilotan aritzen, beste jolas batzuetan baizik.

16. Primo de Riveraren garaian hezkuntzari garrantzia ematen zitzaion

- **Erref**: TOL-023/026
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:38:13. **Bukatu**: 00:39:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1923-1931: Primo de Rivera

Laburpena:
1923an Primo de Rivera jarri zenean, hezkuntza gehiago kontrolatzen zen eta umeek eskolara joan behar izaten zuten. Eskolan zer ikasten zuten azaltzen du.

17. Erdara ikasten hasi zenekoa

- **Erref**: TOL-023/027
- **Iraupena**: 0:03:54. **Hasi**: 00:39:22. **Bukatu**: 00:43:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorrak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Eskolan zebiltzan garaian, ikasleek ez zekiten ondo erdaraz, baina moldatzen ziren maisuak erdaraz hitz egiten zuenean. Jolas-garaian euskaraz hitz egiteagatik zigorra izaten zuten: eraztunaren zigorra, hain zuzen ere. Erdara lehenengo aldiz entzun zuenekoa gogoan du. Erdaraz ikasi zituen lehenengo hitzak ere gogoratzen ditu.

18. Ezkioko Ama Birjina

- **Erref**: TOL-023/031
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:48:29. **Bukatu**: 00:50:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa

Laburpena:
Ezkioko Ama Birjina azaldu zenean, jendea asko joaten zen hara. Gerora, ordea, elizak debekatu egin zuen, miraria gezurra zelakoan.

19. Primo de Riveraren garaiko hezkuntza

- **Erref**: TOL-023/032
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:50:16. **Bukatu**: 00:51:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1923-1931: Primo de Rivera
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza

Laburpena:
Errepublika garaia iritsi zenean, zenbait aldaketa nabaritu zituzten: Primo de Riveraren garaian eskolan erdaraz egiten zuten, itulan egiteagatik faltatzat hartzen zen... Hilarionen aita auzo-alkatea izan zen; haren zereginak zein izaten ziren aipatzen du.

20. Gerran frontean egon zeneko bizipenak

- **Erref**: TOL-023/039
- **Iraupena**: 0:04:22. **Hasi**: 01:03:24. **Bukatu**: 01:07:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Gerran zer-nolako uniformea izaten zuten azaltzen du. Gerran Teruelen izandako bizipenak eta bizi-baldintzak kontatzen ditu.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-15

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com